

"...

II- İTİRAZIN GEREKÇESİ

Başvuru kararının gerekçe bölümü şöyledir:

'Mahkememizde görülmekte olan bu davada uygulanacak kural olan idari yargı yerlerinde dava açma süresini düzenleyen kurallar arasında yer alan 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanununun 7/1. maddesindeki 'vergi mahkemelerinde otuz gündür' şeklindeki hükmün Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 2, 5, 10, 36 ve 25. maddelerine aykırılığı yolunda kanaat olduğundan Anayasanın 152. maddesi uyarınca itiraz yoluyla iptali ve yürürlüğünün durdurulması istemiyle Anayasa Mahkemesine başvurulması gerekmiştir.

I- İTİRAZA KONU DÜZENLEME ANAYASANIN 2. MADDESİNE AYKIRILIK TEŞKİL ETMEKTEDİR:

Anayasanın 2. maddesi 'Türkiye Cumhuriyeti, toplumunun huzuru, milli dayanışma ve adalet anlayışı içinde insan haklarına saygılı, Atatürk milliyetçiliğine bağlı, başlangıçta belirtilen temel ilkelere dayanan demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devletidir...' hükmünü amirdir.

Anayasa Mahkemesinin çeşitli kararlarında hukuk devleti, insan haklarına dayanan, bu hak ve özgürlükleri koruyup güçlendiren, eylem ve işlemleri hukuka uygun olan, her alanda adaletli bir hukuk düzeni kurup bunu geliştirerek sürdüren, hukuk güvenliğini gerçekleştiren, Anayasa'ya aykırı durum ve tutumlardan kaçınan, hukuku tüm devlet organlarına egemen kılan, yargı denetimine açık, yasaların üstünde Anayasanın ve yasa koyucunun da bozamayacağı temel hukuk ilkelerinin bulunduğu bilincinde olan devlet olarak tanımlanmıştır.

İtiraz konusu kural Anayasa'nın 2. maddesine aykırılık oluşturmaktadır. Şöyle ki; hukuk devletinin unsurları arasında sayılan eylem ve işlemlerinin hukuka uygunluğunun denetiminin en etkin yolu yargı denetimidir. Devletin eylem ve işlemlerinin hukuka uygunluğunun yargı yoluyla denetimi önündeki en büyük engellerden biri ise aşırı kısıtlanmış dava açma süresidir.

İdari yargı düzeninde yargılama usullerini düzenleyen 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanununda dava açma süresi kamu düzeninden sayılmış, süre denetimine ilk inceleme konuları arasında yer verilerek, davanın taraflarının iddia ve kabullerine bakılmaksızın resen incelenmesi zorunlu kılınmıştır.

İdarenin yüklendiği kamu görevlerini yerine getirebilmesi için karar alıp uygulaması, işlem yapması, eylemde bulunması ve sahip olduğu kamu gücünü kullanabilmesiyle işlevini sürdürmektedir. İdari işlem etkilerinin sürdürülebilmesi ve bozulup ortadan kaldırılması tehdidinden uzak tutulması olarak tanımlanan idari istikrar ilkesinin gereği olarak yönetilenlere idarenin güvenilirliği ve sürekliliği kanısının verilmesi, idarenin kararlarının geçerliliğini koruduğu ve sık sık bozulup ortadan kaldırılamayacağı güveninin uyandırılması gerekmekte ve bunun sağlanabilmesi için iptal davası açabilme hakkının yasalarla belirli sürelerle sınırlandırılmasına olanak bulunmaktaysa da bu sürenin idari dava açma yoluyla hak arama özgürlüğünü ortadan kaldıracak şekilde makul olmayan ölçülerde kısıtlanması hukuk devletinden uzaklaşmayı beraberinde getirir.

II- İTİRAZA KONU DÜZENLEME ANAYASANIN 5. MADDESİNE AYKIRILIK TEŞKİL ETMEKTEDİR:

Anayasa'nın 5. maddesi 'Devletin temel amaç ve görevleri, Türk Milletinin bağımsızlığını ve bütünlüğünü, ülkenin bölünmezliğini, Cumhuriyeti ve demokrasiyi korumak, kişilerin ve toplumun refah, huzur ve mutluluğunu sağlamak; kişinin temel hak ve hürriyetlerini, sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleriyle bağdaşmayacak surette sınırlayan siyasal, ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmaya, insanın maddi ve manevi varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamaya çalışmaktadır.' hükmünü amirdir.

Anayasayla Devlete kişinin temel hak ve hürriyetlerini, sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleriyle bağdaşmayacak surette sınırlayan engellerin kaldırılması yolunda görevler verilmiştir.

Kişinin hakkında tesis edilen idari işlemlere karşı dava hakkını sınırlayan dava açma süresinin makul olmayan sürelerle sınırlanmış olması kişinin genelde temel hak ve hürriyetlerinde özelde hak arama özgürlüğünde hukuk devleti ve adalet ilkeleri ile bağdaşmayacak anlamda bir hukuksal sınırlama olup, hiç şüphesiz bu sınırlamanın kaldırılması veya makul bir düzeye getirilmesi devletin Anayasasının 5. maddesi ile getirilen görevlerindendir.

İdari yargıda dava açılması belirli bir hazırlık sürecini gerektirmektedir. 2577 sayılı Kanunda dava dilekçesinde bulunması gerekli hususlar belirlenmiş hatta bazı zaman idarenin elinde bulunan ve vatandaşça edinilmesi zaman ve emek harcanmasını gerektiren bilgi ve belgelerin dava dilekçesine eklenmesi zorunlu kılınmıştır. Diğer taraftan özellikle vergi davalarının çoğu zaman teknik konuları içermesi nedeniyle bir hazırlık safhasını ve konuda uzmanların (serbest muhasebeci, mali müşavir veya yeminli mali müşavir gibi) yardımını gerektirmektedir. Uygulamada dava açma süresini geçirmemek için acelece açılan davalarda birtakım yanlışlıklar yapıldığı, dilekçe eklerinin eksik konulduğu, bu eksik ve yanlışlıkların çoğu zaman dilekçenin reddi kararlarına sebebiyet verdiği, bunun ise Anayasanın 141. maddesinde vücut bulan 'Davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılması, yargının görevidir.' hükmüne aykırılık teşkil edecek şekilde davaların uzamasına ve yargılama masraflarının artmasına neden olduğu, hatta yapılan bu hata ve yanlışlıkların davanın konusunun ve dava gerekçelerinin tam olarak ortaya konulamaması nedeniyle kararlardaki hukuki isabet derecelerini etkilediği görülmektedir.

Her ne kadar, Anayasada bu hakların kullanılmasını engellemeyecek makul sürenin ne olduğu belirtilmemekteyse de, ülkenin içinde bulunduğu durum, idarenin yapısı ve işleyişi ve gerek Anayasa Mahkemesine gerekse diğer idari yargı mercilerine başvuruda tanınan süreler dikkate alınarak makul süre ölçütünün yasaların Anayasaya uygunluğunu denetlemekle görevli ve yetkili Anayasa Mahkemesince konulabileceği açıktır.

III- İTİRAZA KONU DÜZENLEME ANAYASANIN 10. MADDESİNE AYKIRILIK TEŞKİL ETMEKTEDİR:

Anayasanın 10. maddesi 'Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir.

Kadınlar ve erkekler eşit haklara sahiptir. Devlet, bu eşitliğin yaşama geçmesini sağlamakla yükümlüdür.

Hiçbir kişiye, aileye, zümreye veya sınıfa imtiyaz tanınamaz.

Devlet organları ve idare makamları bütün işlemlerinde kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmek zorundadırlar.' hükmünü amirdir.

2577 sayılı Kanunun 2. maddesinde idari dava türleri iptal ve tam yargı davaları olarak gösterilmiştir. Her ne kadar doktrinde vergi davaları iptal ve tam yargı davaları arasında kendine özgü bir tür olarak gösterilse de pozitif hukuk açısından iptal davası niteliğine uygun olarak sınıflandırılabilir davalar türüdür.

2577 sayılı Kanunun 7/1. maddesinde, aynı yargı düzeninde yer alan, gördükleri davaların nitelikleri itibariyle (iptal ve tam yargı davaları) aynı dava türlerine bakan Danıştay, idare ve vergi mahkemeleri arasında dava açma süresi açısından vergi mahkemesinde idari dava açanlar açısından eşitlik ilkesine aykırılık oluşturacak şekilde sınırlayıcı bir düzenleme getirilmektedir.

IV- İTİRAZA KONU DÜZENLEME ANAYASANIN 36. MADDESİNE AYKIRILIK TEŞKİL ETMEKTEDİR:

Anayasanın 36. maddesi 'Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılama hakkına sahiptir.

Hiçbir mahkeme, görev ve yetkisi içindeki davaya bakmaktan kaçınamaz.' hükmünü amirdir.

Anayasanın bu maddesiyle herkesin meşru vasıta ve yollardan yararlanarak davacı veya davalı olarak yargı mercileri önüne gelebilmesine, iddia ve savunmalarını yazılı veya sözlü olarak yargı mercileri önünde dile getirebilmesine olanak sağlanmış ve adil yargılanma hakkı güvence altına alınmıştır.

Yargılama ve bu yargılamayı yapan mahkemeler ne kadar adil ve bağımsız olurlarsa olsunlar adil yargılama ve yargılanmadan bahsedebilmek için öncelikle kişinin meşru vasıta ve yolları kullanarak yargı mercileri önüne gelebilmesi gerekmektedir. Kişinin yargı mercileri önüne gelebilmesini engelleyen unsurlardan olan dava açma süresinin makul olmayan kısıtlamalara tabi tutulması adil yargılanma hakkının kullanılmasını engelleyecektir. Daha önce de değinildiği gibi vergi mahkemelerinde dava açılmasının İdari Yargılama Usulü Kanunu ile belirli usul ve kurallara bağlanması ve kişinin iddiasına ve savunmasına ilişkin hususları yargı mercileri önüne getirebilmesi için gerekli hazırlığı yapılabilmesi, gerek hukuki yardımdan gerekse teknik yardımdan yararlanabilmesi için zamana ihtiyacı olduğu ve bu zamanın makul bir süre olması gerektiği kuşkusuzdur.

V- İTİRAZA KONU DÜZENLEME ANAYASANIN 125. MADDESİNE AYKIRILIK TEŞKİL ETMEKTEDİR

Anayasanın 125. maddesi 'idarenin her türlü eylem ve işlemlerine karşı yargı yolu açıktır' hükmünü amirdir.

Hak arama özgürlüğünün idari yargı açısından en önemli dayanağını hukuk devleti anlayışının zorunlu bir unsuru olarak 'idarenin her türlü eylem ve işlemlerine karşı yargı yolu

açıktır' ilkesi oluşturmaktadır. Bu ilke idarenin hukuka uygunluğunun en etkin denetim biçiminin ancak yargısal denetim ile sağlanabileceği düşüncesinden kaynaklanmaktadır.

Anayasa ile yargısal denetim unsuruna çeşitli sınırlamalar getirilmekteyse de yargı denetiminin gerçekten etkili ve verimli olabilmesi için, yürütme organının bütün işlemlerini kapsamı ve yargı yolunun açıklığının görünüşte değil gerçekte açık olması gerekmektedir.

Yasayla vergi, resim, harç ve benzeri mali yükümler ve bunların zam ve cezalarına karşı açılan davalara bakmakla özel görevli ve yetkili vergi mahkemeleri kurulmuşsa da, görev ayrımının çoğu zaman yeterli hukuk bilgisine sahip olmayan vatandaşlarca tam olarak bilinmemesi hatta yargı yerlerince dahi (örneğin toplu konut fonundan dolayı ortaya çıkan uyuşmazlığı çözümleyecek idari yargı yerinin idare mahkemesi mi' yoksa vergi mahkemesi mi' olması gerektiğine ilişkin Danıştay İçtihatları Birleştirme Kurulunun 22.05.2003 tarih ve E:2003/1, K:2003/1 sayılı kararında olduğu gibi) kolayca ortaya konulmasının zor olması ve vatandaşlar arasında idari yargı yerleri olarak ismi nedeniyle idare mahkemelerinin tanınması ve bilinmesi nedeniyle vergi mahkemelerinde açılması gerekli olan davalar dava açma süresinin altmış gün olduğu zannedilerek idare mahkemelerinde açılmakta bu halde idare mahkemelerinden görev ret kararı ile gelen davalarda vergi mahkemelerinde otuz günlük dava açma süresi geçirildiğinden bahisle süre ret kararları verilmesine (örneğin benzer bir olayda vergi mahkemesinde açılması gerekirken idare mahkemesinde açılan davada Ordu İdare Mahkemesinin görev ret kararı ile Ordu Vergi Mahkemesine gelen davada bu Mahkemenin 12.06.2000 tarih ve E:2000/165, K:2000/133 sayılı kararıyla davanın süreden reddine karar verilmiş ve bu karar Danıştay 7. Dairesinin 14.11.2002 gün ve E:2000/3122, K:2002/3578 sayılı kararıyla onanarak kesinleşmiştir.) sebebiyet vermekte bu ise telafi edilmesi mümkün olmayan hak kayıplarına yol açmakta, yargı yolu açıklığı ilkesi önünde engel oluşturmaktadır.

VI- YÜRÜRLÜĞÜN DURDURULMASI TALEBİ:

Anayasanın 152. maddesi 'Bir davaya bakmakta olan mahkeme, uygulanacak bir kanun veya kanun hükmünde kararnamenin hükümlerini Anayasaya aykırı görürse veya taraflardan birinin ileri sürdüğü aykırılık iddiasının ciddi olduğu kanısına varırsa, Anayasa Mahkemesinin bu konuda vereceği karara kadar davayı geri bırakır.

Anayasa Mahkemesi, işin kendisine gelişinden başlamak üzere beş ay içerisinde kararını verir ve açıklar. Bu süre içerisinde karar verilmezse mahkeme davayı yürürlükteki kanun hükümlerine göre sonuçlandırır. Ancak, Anayasa Mahkemesinin kararı, esas hakkındaki karar kesinleşinceye kadar gelirse, mahkeme buna uymak zorundadır...' hükmünü amirdir.

Anayasanın 153. maddesi ise 'Anayasa Mahkemesi kararları kesindir. İptal kararları gerekçesi yazılmadan açıklanamaz.

Kanun, kanun hükmünde kararname veya Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü ya da bunların hükümleri, iptal kararlarının Resmi Gazetede yayımlandığı tarihte yürürlükten kalkar'

İptal kararları geriye yürümez.

"

hükmünü amirdir.

Anayasanın bu hükümlerine göre mahkemeler itiraz yoluyla Anayasa Mahkemesine başvurdıklarında davanın görüm ve çözümünü Anayasa Mahkemesinin gerekçeli kararının Resmi Gazetede yayımlanmasına kadar bekletmekte, ancak bu bekleme süresi her halükârda beş ayı geçmemektedir.

Ancak, Anayasa Mahkemesinin iş yoğunluğu nedeniyle başvurular beş ay içerisinde sonuçlandırılmamakta hatta çeşitli davalarda 4 - 5 yıla kadar uzayabilmektedir. Bu da (idari yargıda süre ret kararlarının ilk inceleme konuları arasında yer alması nedeniyle kısa süre içerisinde karar verildiği ve gerek itiraz merci bölge idare mahkemelerinde gerekse temyiz mercî Danıştayda kısa süre içerisinde karar verilerek kesinleştiği dikkate alındığında) gerek üzerinden Anayasa Mahkemesine başvuru olan davanın gerekse benzer durumdaki davaların belki de Anayasaya aykırı olan mevcut yasal düzenlemeye göre çözümlenmesine sebebiyet vermektedir ki, bu hukuk devletine yakışan bir olgu değildir.

Bu nedenlerle, itiraza konu yasal düzenlemenin Anayasaya aykırılığı ve gerek görülmekte olan davası üzerinden Anayasa Mahkemesine başvuru olan davacıyı gerekçe benzer durumda olan diğer kişileri telafisi güç veya imkansız zararlara uğratacağı yolunda ciddi kanaat olduğundan itirazda yürürlüğün durdurulması isteminde bulunulması gerekmiştir.

SONUÇ:Yukarı da açıklanan nedenlerle, Mahkememizde görülmekte olan davada uygulanacak kural olan idari yargı yerlerinde dava açma süresini düzenleyen kurallar arasında yer alan 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanununun 7/1. maddesindeki 'vergi mahkemelerinde otuz gündür' şeklindeki hükmün 2709 Sayılı Kanun Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 2, 5, 10, 36 ve 125. maddelerine aykırılığından bahisle Anayasanın 152. maddesi uyarınca itiraz yoluyla iptali ve yürürlüğünün durdurulması istemiyle Anayasa Mahkemesine başvurulmasına, bu davanın görüm ve çözümünün Anayasa Mahkemesinin başvuru hakkındaki kararına kadar bekletilmesine, bekleme süresinin her halükarda başvuru kararının Anayasa Mahkemesi kayıtlarına girdiği tarihten itibaren beş ayı geçmemesine 27.12.2005 tarihinde oybirliği ile karar verildi."